

Det är inte ens fel att två träter

– en studie om sex lärares sätt att hantera vardagliga konflikter

Camilla Johansson och Sara Carlsson

**Examensarbete 10 p
Utbildningsvetenskap 41-60p
Läraprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2006**

Sammanfattning

Arbetets art: Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet

Titel: Det är inte ens fel att två träter – en studie om sex lärares sätt att hantera vardagliga konflikter

Engelsk titel: There are always two sides to an argument: a study of teachers' approaches to dealing with everyday conflicts

Sidantal: 34

Författare: Camilla Johansson & Sara Carlsson

Handledare: Lena Lagerqvist

Examinator: Mary Larner

Datum: September 2006

Bakgrund: Vi har under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) sett att lärare ofta får reda ut konflikter. Elever behöver inte bara skolkunskap då de ska söka arbete i framtiden, utan skolan ska även förbereda dessa elever så att de kan forma meningsfulla och goda liv. Därför är en viktig uppgift för alla som arbetar inom skolan att lära elever handskas med konflikter på bästa sätt. Det är skolans uppdrag att hjälpa eleverna till en trygg och stabil miljö i skolan. I arbetet skriver vi om tre olika kommunikationsteorier; den kognitiva, den sociala och den interaktionistiska teorin. Genom att skolan försöker öka förståelsen för eleverna genom olika slag av träning kring hur man löser konflikter minskar våldshandlingar och ger andra ett bra verktyg än fysiskt våld mot dem som man blir arg på. Självförtroendet ökar för elever om de vet att konflikter kan lösas när de inträffar, utan att någon vinnare eller förlorare utses.

Syfte: Syftet med studien är att undersöka hur några lärare från årskurs 1 till 6 ser på sin egen roll i olika typer av konflikter.

Metod: Vi har valt att göra en kvalitativ studie med intervju som forskningsmetod. Denna metod hjälper oss att få fram den intervjuades eget perspektiv och livsvärld. De intervjuade är sex lärare, tre män och tre kvinnor i varierande ålder mellan 30 och 60 år. Vi har använt oss av tre fallbeskrivningar där lärarna har fått svara på frågor hur de tänker att de skulle lösa de tre olika konflikterna. Vårt material har vi bearbetat och analyserat genom en hermeneutisk tolkning, där vi har växlat mellan del och helhet. Analysen gjordes i syfte för att lyfta fram det centrala i pedagogernas handlande och resonemang. Vår avsikt var att få en bättre insikt i hur pedagoger förhåller sig och tänker kring de olika fallbeskrivningarna.

Resultat: I vårt resultat har vi kommit fram till att lärarna anser att det är viktigt att man sätter sig ner och samtalar med eleverna när en konflikt har inträffat. Lärarna använder sig då av olika samtalsstrategier för att få eleverna att komma fram till en lösning. Lärarna säger att det finns olika sätt att lösa en konflikt på. Lärarna säger att det är viktigt att alla får komma till tals och att man som lärare ska vara en god lyssnare. Om eleverna inte kan komma fram till en lösning på konflikten så går lärarna in och aktivt bryter konflikten. De avgör sedan hur det ska bli genom t.ex. lottning. En annan sak som framkom var att lärarna gärna gör om konflikten till en samhällskunskapslektion där de kan lära sina elever demokrati. De låter då alla i klassen vara delaktiga där de lär sig röstning och representativ demokrati. Alla lärarna brukar agera medlare i konflikterna där de går in och lyssnar av situationen och hjälper sedan eleverna att själva komma fram till en lösning.

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Syfte.....	4
Frågeställning.....	4
Bakgrund.....	5
Styrdokument.....	5
Definition av konflikt.....	5
Teoretiska utgångspunkter.....	6
Orsaker till konflikter.....	6
Konflikter och kommunikationsteori.....	7
Konflikthantering.....	8
Konfliktanalys.....	9
Lärares uppdrag i skolan kring konflikthantering.....	10
Metod.....	11
Val av metod.....	11
Urval.....	12
Tillvägagångssätt.....	12
Etiska ställningstaganden.....	13
Studiens tillförlitlighet.....	14
Resultat.....	15
Fall 1.....	15
Konfliktanalys.....	15
Konflikthantering.....	16
Konfliktlösning.....	18
Resultatsammanställning.....	19
Fall 2.....	20
Konfliktanalys.....	20
Konflikthantering.....	20
Konfliktlösning.....	21
Resultatsammanställning.....	22
Fall 3.....	23
Konfliktanalys.....	23
Konflikthantering.....	24
Konfliktlösning.....	25
Resultatsammanställning.....	25
Resultatdiskussion.....	26
Fall 1 och 2.....	26
Fall 3.....	29
Slutdiskussion.....	30
Förslag på fortsatt forskning.....	32
Referenser	
Bilagor	

Inledning

När vi nu befinner oss i slutet av vår lärarutbildning och ska börja söka jobb har vi sett i platsannonser att rektorerna inte bara efterfrågar ”skolkunskap”. Det är den mellanmännsliga kompetensen att vara ansvarstagande, ha en resultatnriktad förmåga och att kunna motivera andra som efterfrågas. Det är även sådana kunskaper som vi som lärare måste kunna förmedla till våra elever. När dagens elever blir vuxna kommer de att behöva ta ansvar för sina handlingar och kunna samarbeta med andra. Därför är det viktigt att lärarna är bra förebilder för sina elever.

Enligt läroplanen ska alla som arbetar inom skolan fostra och utbilda nästa generation så att eleverna kan hantera sina vuxna liv och fungera i världen som den då ser ut (Lpo 94). Det är skolans uppdrag att hjälpa eleverna till en trygg och stabil miljö i skolan. Genom trygga och stabila elever blir det lättare att visa och hjälpa dem till att kunna lösa olika konflikter på egen hand.

Vi anser att vi som lärare kan hjälpa eleverna till att lära sig att hantera konflikter. För detta krävs att vi har en välgenomtänkt och fungerande strategi som gör oss till goda förebilder som barnen kan efterlikna. Barnläkaren och filosofie doktor Karin Utas-Carlsson (2001) ser skolans konfliktarbete ur ett långsiktigt perspektiv. Hon menar att vi lärare kan skapa ett samhälle där eleverna lär sig att hantera konflikter på ett icke våldsamt sätt. Vi tror att i ett kortsiktigt perspektiv kan olösta konflikter påverka elevernas möjlighet till en optimal inläring eftersom koncentrationen delas.

Den viktigaste mänskliga kompetensen är enligt lågstadieläraren Gunilla O Wahlström (1996) att fungera på ett bra sätt tillsammans med andra människor. Ämneskunskap är en lätt börda att bära på i livet, och ju mer jag har desto bättre förutsättningar har jag. Men detta räcker sällan den dagen man ska söka arbete, utan då måste man även kunna samarbeta, lösa konflikter, lyssna på andra etc. I läroplanen står det att alla som arbetar inom skolan ska förbereda våra elever så att de kan forma ett gott och meningsfullt vuxenliv.

I vår lärarutbildning har vi under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) sett att det kan vara problematiskt att arbeta som lärare. Inom skolan råder ibland ett tufft klimat där konflikter ständigt måste lösas. När man arbetar eller är tillsammans med andra i en grupp är det svårt att inte hamna i konflikter med varandra. Vi har under våra VFU perioder sett att det dagligen inträffar olika konflikter. Vi anser att detta ämne är intressant och vill undersöka hur några lärare ser på sin egen roll i olika typer av konflikter. Vi har under vår utbildning fått kunskap om konflikter, men hur man gör för att lösa dem kan man aldrig lära sig ur en bok, utan detta är något man måste lära sig i praktiken.

I *Studerandelöpsedeln* (2004) från Lärarförbundet står det att en riksdagsledamot har skickat in en motion till riksdagen. I denna motion påpekas det hur viktigt det är för lärare att ha goda kunskaper i konflikthantering. ”Detta för att lärare ska kunna förmedla goda kunskaper till eleverna inom ämnet” (Tufvesson i Studerandelöpsedeln, 2004, s.4). Våra förhoppningar med detta arbete är att det skall ge oss insikt i hur lärare hanterar konflikter, men också idéer om hur vi själva kan göra när vi ska lösa konflikter i framtiden.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur några lärare från årskurs 1 till 6 ser på sin egen roll i olika typer av konflikter.

Frågeställning

För att uppnå vårt syfte har vi valt följande frågeställning:

- Hur tänker lärarna att de skulle agera i vardagliga konflikter?

Vi har valt att intervjua några lärare utifrån tre fallbeskrivningar dessa är konflikter mellan elev-elev, elev-vuxen och vuxen-vuxen.

Bakgrund

Vi kommer i följande avsnitt skriva om olika mål som läroplanen skriver att lärare som arbetar i skolan ska sträva efter att lära sina elever. Vi har valt dessa delar i läroplanen eftersom de har betydelse för vår uppsats. Alla som arbetar i skolan måste följa läroplanen. Därefter kommer vi att definiera konflikter.

Styrdokument

Den första juli 1995 trädde den nya läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo-94, i kraft. Därmed fick den svenska skolan ett målstyrt system som bl.a. innebar att lärare och elever gemensamt skulle formulera mål för den enskilda eleven. Lärarens uppgift skulle vara att uppmuntra, stödja samt underlätta elevens aktiva lärande skriver Östman professor i didaktik (2003).

Vi har valt att presentera delar ur Lpo 94 som har att göra med konflikter och konflikthantering. I Lpo 94 finns det mål som skolan ska uppnå tillsammans med eleverna. Eftersom lärarna har ansvar att förverkliga de centrala mål och intentioner i de lagar och läroplaner som finns, anser vi att dessa mål från läroplanen är viktiga att följa.

”Mål att sträva mot

Skolan ska sträva efter att varje elev ska

- Leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen
- Respektera andra människors egenvärde” (Lpo 94, s. 10)

”Alla som arbetar i skolan skall

- Främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse
- Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling skall prägla verksamheten
- Visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt” (Lpo 94, s. 10).

Definition av konflikt

Ordet konflikt kommer ifrån det latinska ordet *conflictus* som betyder sammanstötning eller motsättning. En konflikt uppstår generellt när två eller flera personer vid samma tidpunkt eftersträvar värden eller resurser som inte kan fördelas mellan dem (NE, nr. 11, s. 237). Konflikter ses ofta som något negativt, men kan även bidra till utveckling. Konflikter kan på sikt leda till en ökad självinsikt, förutsatt att man arbetar med den på ett konstruktivt sätt (Wahlström, 1996). Konflikter har tidigare setts som något oönskat men på senare tid har man sett hur det bidrar till barns utveckling och är en viktig form av social interaktion (Wheeler, 1994).

Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt skriver vi om orsaker till att konflikter uppstår, konflikter och kommunikationsteori, konflikthantering, konflikthanterare samt läraren som konflikthanterare i skolan.

Orsaker till konflikter

Wheeler (1994) har i sin forskning om klassrumskonflikter (bland yngre åldrar) kommit fram till att den vanligaste orsaken till att en konflikt uppstår, i de yngre åldrarna, är på grund av kontroll. Kontroll antingen av leksaker eller socialt t.ex. bestämma regler i en viss lek. Konflikter bland de yngre barnen är oftast fysiska, medan de bland de äldre är mer verbala. Det har visat sig att i Wheelers forskning att konflikter oftast blir mer aggressiva om de är en vuxen i närheten. Felet vuxna gör vid konflikthantering är att de har förutfattade meningar och är inkonsekventa. Vidare menar författaren att det är lärarens uppgift att lära eleverna att själva lösa sina konflikter.

Inge Ohlsson (1995) författare och rådgivare anser att konflikter uppstår när inblandade personer utvecklar ett komplicerat konfliktmönster där man är oense om vad konflikten egentligen handlar om. Alla människor ser och tolkar konflikter på olika sätt. Därför menar författaren att det kan vara svårt att reda ut konflikter. Om man löser konflikter på ett konstruktivt sätt medför det positiva effekter och man tar lärdom och utvecklas. Om man låter konflikterna få växa okontrollerat så blir spänningarna allt mer laddade och det blir till slut svårare att lösa konflikten på ett bra sätt.

De flesta konflikter startar ofta med en sakfråga som ibland kan vara en ren bagatell. Sakfrågan ändrar snabbt riktning då *angrepp är bästa försvar* (Brännlund, 1991 s. 22). Konflikten förstoras snabbt och innehållet i konflikten går från sak till person. En konfliktsituation består i regel av 10 % sakinnehåll och 90 % känslor. Konflikten kan vara ett resultat av värderingsmotsättningar och behovskollisioner, men det kan också röra sig om integritet och självkänsla (Brännlund, 1991).

Konflikter uppstår ofta i strävan efter att uppnå ett mål. De vanligaste anledningarna till konflikter menar forskaren Bondesio (1992) är brister i personligt beteende, struktur eller kommunikation.

När vi i vår studie talar om konflikter menar vi att två eller flera personer inte kan komma fram till en gemensam lösning på ett problem. När det uppstår osämja emellan uppstår en konflikt. Inom skolans värld visar detta sig vanligen verbalt eller fysiskt, som exempelvis fula ord eller knuffar. En konflikt kan uppstå när som helst under en skoldag. Konflikthantering handlar om att man erkänner och hanterar en konflikt. Arne Maltén (1998), universitetslektor i pedagogik menar att man inte kan lösa alla konflikter som uppstår, men man kan erkänna och hantera dem. Konflikter kan ses som en process där respekten för den andra människan gradvis sjunker. Detta leder till att de inblandade behandlar varandra mer som objekt än som människor skriver Brodal och Nilsson, (1999) seminariehållare och utvecklare inom skolpedagogik. Skillnaden mellan en konflikt och mobbning är att mobbning ofta är en lång process där flera personer förtrycker en annan person (Lind, 2001), medan en konflikt är en kort process där osämja uppstår mellan de inblandade. Ifall en konflikt blir löst så att alla inblandade parter blir nöjda, kan det mycket väl vara utvecklande och konstruktiv (Utas-Carlsson, 2001).

Andrzej Szklarski (1996) filosofie doktor, har i sin avhandling undersökt svenska och polska elevers uppfattningar om konflikter. Detta gjorde han genom att intervjua elever i årskurs 6. Han har kommit fram till att elever ser konflikter som ett resultat av många olika saker. Det kan vara att lagar, rättesnören och grundregler överträds, eller att barnen blir osams om objekt, företeelser eller personer. Ytterligare orsaker till konflikter kan vara individuella skillnader mellan elevers sätt att tänka, värdera och prioritera samt att en bristfällig kommunikation leder till missförstånd.

Konflikter och kommunikationsteori

I följande avsnitt skriver vi om tre olika kommunikationsteorier. Dessa tre teorier visar olika perspektiv på hur lärare kan hantera och förhålla sig till konflikter.

Enligt Maltén (1998) finns det olika kommunikationsteorier. Alla lärare behöver kunskap om hur man vägleder andra människor på ett genomtänkt sätt. Det krävs att man har insikt och färdighet för att kunna vägleda en annan människa. För att detta samspel ska kunna utformas krävs en teori där läraren får en möjlighet att tolka, beskriva och förklara ett samspel. Författaren menar att man kan jämföra varje teori med en karta. En karta som visar verkligheten i en kommunikationssituation. Författaren presenterar tre olika kommunikationsteorier:

- Den *kognitiva teorin* som fokuserar på individens tankar, handlingar och känslor. Pedagogen ställer frågor som t.ex. ”hur tänker du då?”.
- Den *sociala teorin* som ser individens sociala bakgrund samt inläringens betydelse för individens utveckling. Pedagogen ställer frågor om elevens barndom eller om trivsel i skolan.
- Den *interaktionistiska teorin* bygger på att man som pedagog ser eleven ur ett helhetsperspektiv där man även ser till elevens genetiska bakgrund. Här ställer pedagogen frågor om eleven tycker att den får den uppmärksamhet den behöver i skolan. Läraren ser samspelet inom eleven, dess genetiska arv, barndom, föräldrasituation eller skolsituation när man pratar om konflikten.

När man som lärare hjälper till i en konflikt kan man göra det ur något av dessa tre perspektiv. Under ett samtal i en konflikt pendlar läraren mellan de tre olika perspektiven.

Konflikthantering

Enligt Roger Ellmin (1985), psykolog och skolforskare innebär det att man hanterar konflikter genom att man analyserar konfliktens orsaker och försöker komma fram till ett bra sätt att hantera den på. Varje konflikt ska hanteras utifrån vilka förhållanden och villkor som gäller. Att hantera en konflikt betyder att parterna förhandlar tillsammans skriver Hammarlund (2001), sjukhuspräst, leg. psykoterapeut och gruppanalytiker. Författaren menar att alla sociala kontakter medför förhandlingssituationer där parterna måste ge och ta. Detta givande och tagande är ett måste för att slutligen kunna nå ett resultat som båda parter kan acceptera.

Ohlsson (1995) menar att konflikter bör redas ut på ett tidigt stadium – annars kan de bli svåra att reda ut. Författaren Lars Edling (2002) skriver att ordet konfliktlösning tycks förutsätta att man kommer fram till en lösning på konflikten. Men konfliktlösning kan också ha ett annat utseende. Detta sätt är att prata igenom konflikten där de inblandade beskriver osämjan steg för steg. När alla parter är nöjda med beskrivningen är konflikten löst. Ofta speglar en konflikt med andra människor en konflikt man har med sig själv. Ohlsson (1995) menar att när man löser en konflikt medför det att klimatet i klassen blir bättre och man lär sig saker i en konflikt samt att man utvecklas. En lösning som inte leder till insikt hos de drabbade är ingen lösning skriver Maltén (1998).

Konflikthantering har blivit allt viktigare då konflikter har blivit allt vanligare under senare år menar Lind (2001) och Bondesio (1998).

Ohlsson (1995) skriver att vi som människor måste lära oss att leva tillsammans med konflikter och vi måste kunna lära oss att hantera dem. För att undvika stora konflikter måste man som människa få framföra sina behov, åsikter och värderingar. För att kunna lösa en konflikt måste man förstå grundorsaken till den. Ohlsson (1995) menar också att vi människor borde ha en mer avspänd och öppen inställning till konflikter och vi måste lära oss att leva med konflikter och bli bättre på att hantera dem. Han menar att man ofta är oense om vad konflikten gäller och vilka metoder man ska ta till för att kunna lösa dem. Man kan aldrig helt undvika att konflikter uppstår man kan bara öka förståelsen över varför det händer och man måste utveckla redskap till att lösa dem.

Maltén (1998) anger att många människor ser konflikter som obehagliga och väljer därför att förtränga dem eller att inte se dem. Gör man detta dyker problemen förr eller senare upp igen. Dessa brukar då bli svåra att hantera eftersom flera har uppmärksammat konflikten och ofta har en syndabock utsetts. Nu krävs en åtgärd och då är det oftast t.ex. en lärare som får ta tag i konflikten. När det har gått såhär långt är det oftast svårt att hitta en lösning som alla är nöjda med. Wahlström (1996) skriver om en metod för konfliktlösning som hon kallar medlingsprocessen. Med medlingsprocessen menar hon att det är en process där man tar in en tredje part i konflikten. Denna tredje part ska inte bestämma vad som ska göras, utan dennes uppgift blir att vägleda de inblandade till en lösning, som de själva har formulerat, valt och kommit överrens om tillsammans.

Bondesio (1992) har i sin forskning kommit fram till att de vanligaste anledningarna till konflikter beror på brister i kommunikation, personligt beteende och struktur. Vidare visar hans undersökning att mer än hälften av alla konflikter beror på personligt beteende, strukturella faktorer utgjorde 30 %, och kommunikation 20 %. Författaren menar att konfliktråning är viktig, då det gäller att veta varför konflikten uppstått och med vilken metod den bäst löses. Det gäller att träna konflikthantering innan konflikten uppstår. Konflikthantering borde vara obligatoriskt i alla lärarutbildningar anser forskaren (Bondesio, 1992).

Margareta Carlander (1990) fritidspedagog, metodiklärare och forskare skriver att om man ska kunna bidra till konfliktlösning så krävs det att man lyssnar och känner respekt för dem som är inblandade.

Konfliktanalys

Maltén (1998) anger att om man vill reda ut en konflikt bör man innan man startar göra en konfliktanalys. Han menar att det är konfliktanalysens uppgift att föra fram konflikten i ljuset. Konflikten förlorar sin makt om den synliggörs. I detta arbete måste alla vara delaktiga, vilket stärker gruppens och den enskildes självkänsla. Det gör även att besluten som kommer att fattas lättare blir accepterade. Ellmin (1985) menar att det är viktigt att man tar reda på hur personerna som medverkar i konflikten ser på dess orsak, hur de definierar den. För att skapa en varaktig lösning på konflikten går det inte enligt författaren bortse ifrån de inblandades definition av konflikten.

Enligt Ellmin (1985) bör en konfliktanalys besvara tre frågor:

1. Vilka är konfliktorsakerna?
2. Hur har tidigare hantering sett ut?
3. Vilka villkor finns för att konflikten ska kunna lösas positivt?

Enligt Lars Svedberg (1992) psykolog menar att de logiska stegen i en konfliktanalys är följande:

- Erkänn och synliggöra konflikten.
- Få fram faror och hot, den destruktiva komponenten.
- Se de olika möjligheterna och resurser, den konstruktiva komponenten.

När man fått fram ett svar på konfliktanalysens frågor avgör man om det finns ett behov att en utomstående inringar konfliktorsaken menar Maltén (1998). Konflikter kan befina sig på olika nivåer.

Individnivå: En person har en konflikt med sig själv. Det kan handla om att bestämma sig för något speciellt t.ex. om man ska byta till ett annat jobb eller inte.

Gruppenivå: När det finns en konflikt mellan flera människor. Bakom många av konflikterna på gruppnivå ligger en maktfråga. Vem ska bestämma? Det finns en rad olika typer av konflikter på gruppnivå:

- *Pseudokonflikter eller kommunikationskonflikter*, dvs. konflikter som beror på missförstånd till följd av bl.a. brister i informationen, tvetydigt kroppsspråk eller dålig verbal uttrycksförmåga.
- *Sakkonflikter*, menas att man som lärare eller elev kan vara oeniga om hur olika resonemang och fakta ska värderas, hur arbetet ska läggas upp, vilka spelregler som ska gälla eller vad som är tillåtet respektive otillåtet.
- *Rollkonflikter*, som kan gälla rollen som lärare eller förälder, vem som ska göra vad, t.ex. i hemmet eller på jobbet.
- *Intressekonflikter*, som inträffar när intressen, behov, förväntningar och krav drar åt olika håll både bland barn och vuxna.
- *Värde och värderingskonflikter*, här kan sällan kompromisslösningarna accepteras och dessa konflikter gäller etiska och moraliska dilemman, kampen mellan kortsiktiga och långsiktiga mål etc.
- *Strategikonflikter*, som kan gälla valet av sätt att arbeta på ett jobb, olika krav på hastigheten på jobbet. Vilket kan ske i ett arbetslag.

För att kunna hantera dessa konflikter mellan olika personer måste man närma sig problemet öppet, förutsättningslöst och med ett aktivt lyssnande. Detta för att konflikten inte ska bli permanent eller svårhanterlig menar Maltén (1998).

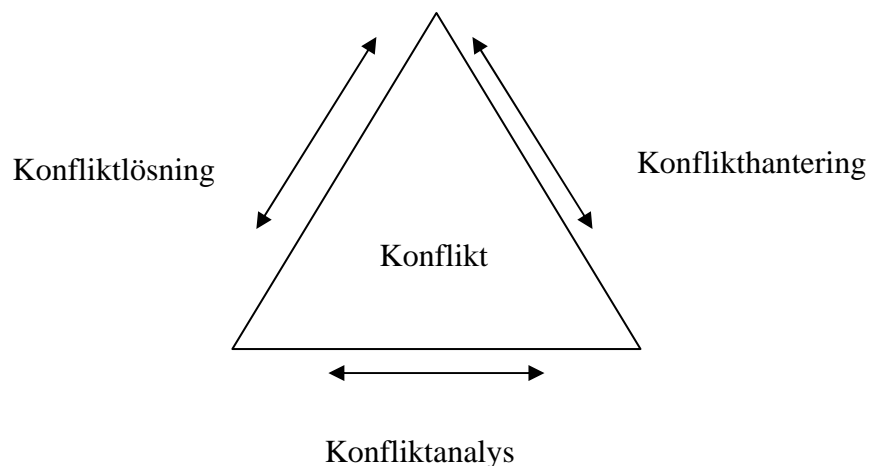
Läraren som konflikthanterare i skolan

För att kunna förstå andra och leva sig in i andras situationer krävs det som barn att man har utvecklat förmågan till ömsesidigt tänkande. Om detta ska utvecklas bland barn är det viktigt att de känner sig trygga, respekterade och accepterade anger Carlander (1990).

Lärarens yrkesroll har förändrats då mål och regelsystem inte alltid stämmer överrens. Det är viktigt att de som arbetar i skolan eller framförallt med skolfrågor blir medvetna om hur verkligheten ser ut menar Ellmin (1985). För att kunna förmedla vid konflikter krävs det att läraren har vissa färdigheter skriver Wahlström (1996). Det är genom skolan och genom föräldrar som man kan påverka eleverna till ett konstruktivt ömsesidigt tänkande. Detta skapar förutsättning till ett bra gruppklimat, och därmed skapas en bra förutsättning för att en verklig konfliktlösning och bearbetning av konflikter skall kunna komma till stånd menar Carlander (1990). Karin Åberg, skolkurator (1994) skriver i likhet med Brännlund (1991) att konflikter inte bör undvikas utan konflikter i själva verket kan föra utvecklingen framåt. Hon betonar att det är viktigt att lärare tränar barn i att lösa konflikter. Författaren menar att ett bra sätt att reda ut konflikter mellan två parter är att sätta sig ner tillsammans och låta varje part få berätta hur de har känt sig. Är det små barn som har bråkat kan de ha svårt för att leva sig in i andras upplevelser och känslor. Då gäller det för läraren att ställa konkreta frågor.

Genom att använda sig av rollspel, gruppsamtal, diskussion och övningar, där eleverna kan få möjlighet att förstå och identifiera sig med olika personer ökar det kunskapen om hur man kan förstå och lösa konflikter på ett bra sätt skriver Carlander (1990). Genom att skolan försöker öka förståelsen för eleverna genom träning kring hur man löser konflikter minskar våldshandlingar och ger andra ett bra verktyg än fysiskt våld mot dem som man blir arg på. Genom att arbeta långsiktigt och metodiskt med konfliktlösning ökar man trivseln och tryggheten i gruppen. Författaren anger vidare om hur mycket självförtroendet ökar för barnet om de vet att konflikter kan lösas när de inträffar, utan att någon vinnare eller förlorare utses.

Man ska försöka skapa en miljö i skolan som visar att konflikter ses som en möjlighet istället för fara eller risk. Om man ser det som en möjlighet innebär det att eleverna i gruppen får en friare hållning till omgivningen och till andra grupper. När man arbetar med elever måste man försöka bygga upp en självkänsla och skapa förutsättningar för en rak och öppen kommunikation. Eleverna ska kunna känna att de kan uppleva trygghet i den grupp de befinner sig i och att de kan öva sig genom att uttryck samt att skapa bilder av hur samhället är eller borde vara skriver Carlander (1990). Hon menar också att de elever som inte möts av respekt av vuxna, föräldrar eller lärare som liten, har svårt att som vuxen själv uttrycka sina känslor, tankar och värderingar utan förtrycker istället sig själv och sin person.

I figuren ovan har vi själva gjort en bild som visar de tre delar som en konflikt består av. Utifrån litteraturen och forskning som vi har presenterat har vi tagit till oss att konflikter består av; konfliktanalys, konfliktthantering och konfliktlösning. Alla dessa tre hänger ihop och är svåra att särskilja. Vi har därför valt att göra en modell som visar hur alla delarna blir en helhet och går in i varandra.

Metod

I denna del av arbetet kommer vi att redogöra för vilken metod vi har använt oss av för att undersöka ämnet. Efter det kommer vi att presentera vårt urval samt tillvägagångssätt. Avslutningsvis kommer vi att presentera forskningsetiken samt tillförlitligheten.

Val av metod

Kvalitativ intervju

Vi valde att göra kvalitativa forskningsintervjuer för att få en förståelse för hur lärare tänker att de löser vardagskonflikter. En kvalitativ intervju är en intervju som bygger på tolkningar och förståelse av det som den intervjuade svarar. Denna metod hjälper oss att få fram den intervjuades eget perspektiv och livsvärld anger Kvale (1997). Det är det vi vill få fram när vi presenterar våra tre fallbeskrivningar (se bilaga 2). Genom denna metod hoppas vi få svar på vårt syfte. När man sitter och intervjuar en person kan man ställa kompletterande frågor eller fråga igen om man inte förstår vad personen menar.

Den kvalitativa intervjun är en unikt känslig och kraftfull metod för att fånga erfarenheter och innebörder ur undersökningspersonernas vardagsvärld. Det är genom intervjun man kan förmedla sin situation till andra ur ett eget perspektiv och med egna ord (Kvale, 1997, s. 70).

Vi valde att använda oss enbart utav intervjuer, eftersom vi kom fram till att detta skulle ge oss mest information om våra frågor. För att få svar på vår frågeställning har vi använt oss utav tre fallbeskrivningar. Vi har tagit fram tre olika vardagskonflikter som kan ske i skolor och sedan beskrivit dessa situationer kortfattat. Den första är mellan elever, den andra mellan lärare och elev, och den tredje mellan två lärare. Utifrån dessa har vi intervjuat lärare och fått svar på våra frågor. Vi ansåg att denna metod med fallbeskrivningar gör att det inte blir lika personligt och lärarna har lättare att relatera till fallen så att de själva slipper leta fram en konflikt de själva har haft.

Urval

Vi hade som mål att intervjua tio personer eftersom vi ansåg att de kunde vara lagom underlag på den begränsade tid som stod till vårt förfogande. För att hitta dessa lärare gick vi in på kommunens hemsida och sökte på skolor. Där fick vi fram telefonnummer och mailadresser. Vi frågade 28 personer ute på olika skolor. Vi valde att maila till flera av lärarna som inte gick att få tag i personligen. Vi upptäckte snart att det var bättre med en personlig kontakt, då det var dessa lärare som senare ställde upp i intervjun. När man väljer ut intervjupersoner bör man tänka på att de utvalda har olika kön och ålder, att de kommer från olika arbetsplatser och har olika utbildningsbakgrund (Alexandersson, 1998).

Vi letade aktivt efter lika många kvinnor som män, eftersom det skulle vara spännande om det möjligtvis kunde bli någon skillnad på svaren. Eftersom det var i slutet på terminen hade lärarna och vi svårt att få tiden att räcka till. Vi fick tag i sex personer som var lärare i årskurserna 1 till 6. De intervjuade är tre kvinnor och tre män. Dessa personer arbetar på olika skolor i två medelstora städer i Västra Götaland. De har olika åldrar mellan 30 och 60 år samt olika lärarutbildningar. När vi valde intervjupersoner försökte vi få en så stor spridning som möjligt. Vi visste inget om vilken utbildning de hade i förväg, utan enbart att de var utbildade lärare. Enligt Kvale (1997) brukar antalet intervjuer ligga mellan 5 och 25 stycken.

Tillvägagångssätt

Genomförande

Vi valde att göra tre fallbeskrivningar där vi presenterade tre vardagskonflikter mellan elev-elev, lärare- elev och lärare- lärare. Detta tillvägagångssätt valde vi eftersom det alltid finns vardagskonflikter i lärarens arbete. Dagligen får lärare handskas med konflikter mellan elever, mellan dem själva och en elev eller kollegor emellan. Då tyckte vi att det skulle vara intressant att intervjua lärare för att få deras uppfattning. Detta är inget som enbart existerar på skolor utan vi tror att det är lika vanligt på alla arbetsplatser.

Vi förberedde lärarna genom att maila information om studien (se bilaga 1) samt de tre fallbeskrivningarna (se bilaga 2). När vi sedan intervjuar slipper läraren läsa och tänka igenom en stund innan den ska svara. Har läraren på förhand fått tänka igenom fallbeskrivningen så kan man utnyttja tiden under intervjun bättre. Kvale (1997) anger att den som blir intervjuad bör få en bakgrund om intervjun där man beskriver syfte samt hur man kommer att gå tillväga innan intervjun äger rum. Detta skapar en god förutsättning för en bra och innehållsrik intervju. Vi gjorde detta för att det skulle bli lättare för lärarna att svara på

frågorna som ställdes efter varje fallbeskrivning. Vi utgick ifrån våra två huvudfrågor (se bilaga 2), samt ställde därefter kortare följdfrågor.

Vid varje intervju var vi båda närvarande och delaktiga. Från början funderade vi på att endast en av oss skulle vara aktiv i intervjun, och den andra skulle vara passiv. Efter diskussioner kom vi fram till att vi båda skulle delta i intervjuerna då det skulle kännas obekvämt med en tyst observatör för den intervjuade. Kvale (1997) skriver att alla personer uppfattar ett ämne på olika sätt. Vi anser att det var bra att vara två vid intervjuerna, detta ökade lyhördheten och vi kunde komplettera varandra med frågor för att komma åt vårt problemområde.

Alla intervjuer genomfördes på skolorna i lokaler som valdes av respektive lärare. En känd intervjumiljö ökar, enligt Kvale (1997) tryggheten för den intervjuade. För att skapa ett avslappnat samtalsklimat startade vi intervjuerna med att småprata. Alla intervjuer genomfördes med en lärare i taget. Intervjuerna spelades in på en liten Mp3 spelare så att vi lättare skulle kunna koncentrera oss på vad den intervjuade svarade. Varje intervju varade mellan 30 och 45 minuter.

Bearbetning/Analys

Vi började med att lyssna på intervjuerna och skrev sedan ut dem i sin helhet. Därefter läste vi båda igenom alla sex intervjuerna. Efter detta skrev vi ner meningar och ringade in nyckelord som vi ansåg vara relevanta för vårt syfte. Därefter skrev vi en ny sammanställning. Efter det jämförde vi våra nyckelord och det visade sig att dessa var i stort sett identiska. Att dessa var så lika beror på att vi båda utgick ifrån vårt syfte. Därefter började vi skriva en sammanställning där vi använde oss av meningskoncentrering. Meningskoncentrering är bra att använda sig av då man vill få ut det man söker i omfattande intervjutexter. Meningskoncentrering är att man kortar av en mening och tar fram det mest relevanta i den, enligt Kvale (1997). Detta är enligt Kvale (1997) att tolka en text hermeneutiskt, där man växlar mellan del och helhet. Vi arbetade tillsammans med att analysera vad lärarna hade sagt och försökte finna ett bra sätt att presentera vårt resultat. Under analysen såg vi kopplingar till vår litteratur. Eftersom vi i analysen såg kopplingar mellan vårt insamlade material och litteraturen, bestämde vi oss för tre olika huvudrubriker som skulle löpa som en röd tråd genom resultatdelen. Dessa är konfliktanalys, konflikthantering och konfliktlösning.

Etiska ställningstaganden

Det är viktigt med etiska principer då man ska genomföra intervjuer. Därför fick alla lärare som deltog i vår studie på förhand veta att vi var noga med att tala om att vi hade tystnadsplikt och att informanterna skulle ges konfidentialitet. Vi kände att detta var viktigt att framföra till alla som deltog. *Konfidentialitet i forskning betyder att privata data som identifierar undersökningspersonerna inte kommer att redovisas* (Kvale, 1997, s. 109). Vi ansåg att konfidentialiteten skulle göra att lärarna blev mera öppna i sina svar i fallbeskrivningarna. Till våra respondenter gjorde vi klart att deras namn skulle vara fingerade (Kvale, 1997). Vi valde att använda oss av en mycket liten mp3 spelare när vi spelade in intervjuerna för att lärarna inte skulle känna sig störda av en stor bandspelare. Även om de intervjuade accepterat bandinspelning kan de känna sig besvärade av en sådan situation skriver Trost (1997) och därför tog vi med oss papper och penna ifall de inte ville bli inspelade.

Studiens tillförlitlighet

När man gör en undersökning är det viktigt att man kritiskt granskar informationen, så att man kan avgöra hur tillförlitlig den är. Man bedömer då reliabiliteten eller tillförlitligheten. Detta betyder att man uppskattar om man kan få ett likvärdigt resultat om man gör samma undersökning vid ett annat tillfälle anger Bell (2000). Vi anser att vårt val av metod har gjort det. Vi ville få fram pedagogers olika uppfattning och syn på vårt ämne och då är intervju den metod som är mest giltig i vår studie. Enligt Kvale (1997) ökar det tillförlitligheten att vara pålästa inom ämnet och på så sätt kunna ställa bra följdfrågor. Därför försökte vi inför intervjuerna läsa mycket om ämnet, för att lättare kunna ställa bra följdfrågor.

Att banda intervjun ökade också reliabiliteten, då det var lätt att gå tillbaka och exakt höra vad som sagts (Kvale, 1997). Med detta menas att intervjun bli mer tillförlitlig. Trots att vi har använt oss av Mp3 spelare och intervjuutskrifter har det varit svårt att inte göra misstolkningar. Inga forskningsmetoder kan vara objektiva, och allting är tolkat och analyserat av människor (Bengtsson, 1999). Vi har försökt att vara kritiska i vår analys och strävat efter att vara så neutrala som möjligt. Det har varit svårt att inte lägga in våra egna värderingar i analysen. Flera av lärarna har svarat nästan samma på de tre olika fallbeskrivningarna. Detta tror vi beror på att konflikter i skolan är likvärdiga det spelar ingen roll på vilken skolan man än arbetar på för konflikterna är nästan detsamma och därför anser vi att lärarna har liknande erfarenheter och svara nästan detsamma. Utifrån dessa få intervjuer kan vi inte dra några generella slutsatser. Vi kan bara uttala oss om de intervjuade lärarna.

Resultat

I vår resultatredovisning kommer vi att beskriva våra tre fallbeskrivningar kortfattat. Vi kommer efter varje fall dela in intervju svaren i tre olika avsnitt: konfliktanalys, konflikthantering och konfliktlösning. Under respektive rubrik kommer vi att redogöra för de svar som lärarna har gett på våra frågor. Vi kommer att belägga lärarnas berättelser med deras egna citat. Vi har namngett alla lärarna med påhittade namn så att man ska kunna urskilja vem som har sagt vad samt om det är en kvinna eller man. Namnen vi valt är Stina, Ulla, Eva, Kent, Jens och Staffan. Efter respektive fall kommer vi att göra en resultatsammanställning så att läsaren lättare ska kunna få en överblick av vad vi har kommit fram till. Enligt Maltén (1998) plockar man fram och synliggör en konflikt när man gör en konfliktanalys. Konflikthantering handlar om att man erkänner och hanterar en konflikt. Konfliktlösning handlar om att man synliggör och hanterar konflikten eftersom en del konflikter kan vara svåra att lösa så att båda parter blir nöjda. Enligt Ohlsson (1995) måste man förstå grundorsaken till varför konflikten uppstått för att kunna lösa den.

Fall 1

Elev-elev

Fall ett handlar om en konflikt där fem elever höll på att bygga en ny ingång till klassens koja. Då kom tre andra elever och protesterade, de ville att öppningen skulle vara på ett annat ställe i kojans. Det blev då tjafs mellan dessa två grupper om vart ingången skulle placeras, när tjafset når sin kulmen och eleverna tänker springa till rastvakten så ringer det in. Enligt Maltén (1998) är detta en intressekonflikt mellan två olika grupper eftersom intressena drar åt olika håll, men även en sakkonflikt då eleverna inte vet vilka regler som ska gälla.

Konfliktanalys

Vi kommer i följande avsnitt att redovisa ett sätt som lärarna ville göra för att plocka fram konflikten mellan eleverna i dagsljuset.

Göra konflikten till en samhällskunskapslektion

Några av lärarna vill ta tillfälligt i akt att omvandla konflikten till en samhällskunskapslektion, där eleverna lär sig hur ett demokratiskt samhälle fungerar. Med detta vill lärarna att eleverna skall lära sig att ta ansvar för sina egna åsikter och bli demokratiska medborgare. Lärarna utser då en ordförande i klassen, om de är tillräckligt gamla för det. Annars är läraren det. Denna ordförande låter alla komma till tals och skriver ner olika förslag till var öppningen på kojans ska vara. Var och en får sedan rösta på det alternativ som den tycker är bäst. Det förslag som fått flest röster vinner. Då får alla acceptera detta beslut.

... Då väljer jag en ordförande, då väljer jag en som inte är inblandad i konflikten... skriver ner vilket beslut vi kommer fram till och sedan får alla säga vad de tycker och tänker. Kent

Om det är många som vill göra inlägg i diskussionen så vill en lärare dela upp de två grupperna som är arga på varandra i smågrupper först med representanter från varje grupp. Så att båda grupperna blandar sig med varandra. Eleverna får då lära sig att stå för sina åsikter och kunna argumentera för sina förslag. Representanten från varje grupp får sedan presentera

vad gruppen har kommit fram till. Eleverna lär sig då vad representativ demokrati är men även svenska eftersom eleverna får prata och stå för vad de säger. Detta är en angelägen diskussion oavsett vad den handlar om anser läraren.

När alla har sagt vad de ska säga, ställer vi förslagen mot varandra. Sedan får man förklara för dem att det är såhär det fungerar i en demokrati, att man inte alltid får som man vill. Men när man har kommit fram till något så får man ställa upp på det, och det är då det som vi har bestämt gemensamt. Kent

De inblandade får samtala själva

En lärare säger att mindre konflikter kan man ta i klassrummet i uppfostrande syfte. Annars anser läraren att alla inte behöver vara med och lösa alla konflikter, eftersom läraren anser att de andra elevernas tid inte ska slösas. Läraren sätter då de andra eleverna i arbete. Sedan tar hon med sig den ena gruppen som är inblandade i konflikten till ett annat rum. Där frågar hon dessa elever vad som har hänt så att hon har deras syn på konflikten. Därefter talar hon med den andra gruppen och gör likadant med dessa. Sedan för hon samman de båda grupperna och startar en dialog. När båda grupperna har talat med varandra lämnar läraren eleverna för att de själva ska lösa konflikten. Efter en stund kommer läraren tillbaka till gruppen och då får de berätta vad de kommit fram till. Har de inte kommit fram till något då ger hon dem olika alternativ till att kunna lösa konflikten på. När eleverna är överrens om vilket alternativ som är bäst är konflikten löst.

Konflikthantering

När vi analyserade våra intervjuer såg vi fem olika sätt som lärarna skulle hantera och synliggöra konflikten på.

Eleverna får komma till tals

Alla lärarna säger att alla eleverna ska kunna komma till tals i en konflikt. Ingen ska gå därifrån utan att ha fått säga vad man tycker och tänker. Med detta menar lärarna att eleverna tar efter vad de gör. Det är viktigt att alla får komma till tals så läraren sitter tillsammans med de inblandade eleverna. Var och en får redogöra för vad som har hänt, alla får berätta hur de uppfattade situationen och vad de tyckte. En av de intervjuade lärarna anser inte att hon kan lösa konflikten åt dem, utan eleverna får lösa själva med en vuxen till stöd. Flertalet av lärarna anser att det är viktigt att kroppen och munnen talar samma språk. Med detta menar de att eleverna ser på deras ansiktsuttryck om något inte stämmer.

Alla skulle ha fått komma till tals. Så hade jag fått bilda mig en uppfattning.

Jens

Att vara en god lyssnare

Om läraren lyssnar och är en bra förebild så tar eleverna efter och de lär sig att vara lyhörda för varandra. Detta skapar förståelse för den enskilda individens tankar och åsikter.

Börja med att lyssna. Det är oftast det viktigaste. Lyssna på vad som har hänt. Det är viktigt att de lyssnar på varandra inte sitter och gör något annat under tiden, verkligen lyssnar på den som har ordet. Staffan

Låta eleverna varva ner

En lärare påpekar att det är viktigt att man tar en s.k. konstpaus innan man reder ut konflikten, där eleverna får en chans till att varva ner, samla sig och tänka till på vad konflikten handlar om och hur den har uppstått. Läraren menar att eftersom konflikten har skett utomhus, så är det viktigt att man inte tar konflikten i korridoren, utan att man väntar tills man kommer till klassrummet. När man väl är där ber läraren de inblandade eleverna att tänka igenom vad som har hänt. Läraren menar att man inte får en massa spring i klassrummet och löst prat om konflikten utan alla får samla sig och tänka igenom var och en vad som har hänt. Sedan tar man upp konflikten i en diskussion. Alla lärare anser att det är viktigt att man som lärare är lugn och varvar ner tillsammans med eleverna. Får man lugna elever löser man konflikten bättre.

Vi skulle sätta oss ner och varva ner och ta den s.k. konstpausen så att alla blir lugna. Jens

Att förebygga konflikter

Under intervjuerna säger många av lärarna att det är viktigt att tidigt lära eleverna hur man kan göra för att själva lösa konflikter. De vill att eleverna ska klara av det på egen hand så att de slipper medla vid sådana här konflikter. Exempel på arbete som lärarna jobbar med i förebyggande syfte är Projekt Charlie där lärarna lär eleverna sätta ord på sina känslor. Man jobbar i smågrupper med eleverna där de får berätta för de andra hur de kände sig när de vaknade i morse, hur det känns att vara ensam på rasten, hur det känns att gå till matsalen etc. Detta för att öka förståelsen för sina kamrater i klassen, samt att man ska kunna sätta sig in i hur en annan människa kan känna sig.

Det är viktigt att också tänka att om det nu kanske är i början av mellanstadiet. Det är ett tillfälle till att prata om det här och det hoppas jag kunna använda fram igenom alltså "bädda" för någonting, istället för att säga att "jag är ledsen men vi kan prata om sådana saker imorgon, då har jag förberett. Jens

Precis som citatet beskriver tänker de flesta lärarna kring förebyggande arbete. De anser att det är viktigt att man redan från början när man träffar eleverna jobbar aktivt med konflikthantering och olika konfliktlösningar. De säger också att man aktivt ska arbeta tillsammans med föräldrarna för att visa eleverna hur man kan undvika att det blir en sådan här konflikt om en koja.

Vägleda "lotsa" i konflikten

De elever som inte är trygga och stabila ska få mer handledning och stöd till att kunna lösa konflikten på egen hand. Alla lärarna tror på eleverna, att de kan lösa så långt det går själva om de bara får rätt redskap och handledning till hur man kan göra. Några av lärarna anser att det är viktigt att tidigt eleverna hur man ska hantera olika konflikter för att på bästa sätt göra dem redo för vuxenlivet.

Alla barn tror jag inte klarar av att lösa konflikter för då eskalerar det....märker man att det inte löser sig av sig själv. Då måste man gå in aktivt och hjälpa dem.
Eva

Konfliktlösning

Under detta avsnitt kommer vi att presentera fyra olika förslag på lösningar som lärarna nämnt under intervjuerna.

Eleverna kan lösa själva

De flesta av lärarna ser eleverna som självständiga individer eftersom de talar om att eleverna i de flesta fall kommer fram till en lösning själva. De vill att eleverna ska lösa konflikten själva, detta fungerar på elever som är trygga och stabila. En av lärarna använder sig av en metod där han låter eleverna skriva ner vad som har hänt ordagrant. Denna metod är bra för att man sänker aggressionsnivån och det är en utmärkt dokumentation för framtiden. Man kan även använda sig av detta då man har samtal med elevens föräldrar för att styrka att eleven har varit inblandad i konflikten. De ser då att eleven själv har skrivit ner hela händelseförloppet och då kan föräldrarna inte neka till att det har hänt.

Då får de sätta sig ner och skriva vad de har gjort, skriva hela händelsen. För det första får de skriva av sig... När de har skrivit av sig så har de skrivit allt... sedan har de också skrivit och beskrivit hela händelsen, och då behöver inte jag fråga, utan då läser jag istället... Då läser jag berättelserna och ser om de stämmer överrens, då har jag en klar bild över vad som har hänt. Kent

Att medla i konflikten

Om eleverna inte klarar av att lösa konflikterna själva går några av lärarna in och medlar. Medling menar de att man går in i konflikten som en tredje person. Läraren har ingen åsikt och står inte på någon sida utan uppgiften är att ge medel till att komma fram till en lösning. Läraren frågar då båda parter vad som har hänt och försöker sedan få eleverna själva att komma fram till en lösning. De flesta av de intervjuade lärarna säger att de gärna ser att lösningen kommer från eleverna själva.

Eftersom det är vår koja så för det vi som bestämmer, och eftersom det är jag som är lärare så är det en sak som ni kan få bestämma om. För mig spelar det ingen roll var ingången är, utan det får ni bestämma själva. Kent

Några av lärarna anser att det kan vara svårt att alltid få alla elever att bli nöjda med lösningen på konflikten. Lärarna menar att eleverna kan tycka att deras förslag till ingången på kojans var bättre än de andras, och därför har de svårare att acceptera beslutet som tas.

Samtidigt får jag nog säga, att av alla dessa beslut så får man nog lov att acceptera att något inte blir rätt i barnens ögon. Jens

Alla lärarna säger att om de inte ingriper i denna konflikt så kommer den att eskalera dvs. öka. De anser att elever behöver veta att man bryr sig. Eleverna ska kunna komma till läraren och säga vad det är som är fel oavsett vad som har hänt. De flesta av lärarna säger att man måste ta tag i det direkt, och finna en lösning för framtiden annars blir problemet bara större.

... det finns ju en hackordning en del är populära och en del är mindre populära. Den populära fraktionen kommer att vinna... de andra kommer aldrig att ge sig... detta är ju ingenting som gäller barn, detta gäller alla människor. Precis så fungerar det, om man inte ingriper då kan man få ett riktigt problem. Kent

Aktivt bryta konflikten

Några av lärarna berättar att de aktivt går in och bryter konflikten. Detta gör de när de anser att eleverna inte klarar av att komma fram till en lösning själva. Då sätter sig läraren själv med dessa elever och samtalar kring konflikten. Läraren fungerar då som en medlare i konflikten där han/hon förmedlar och ställer frågor till de inblandade. Läraren vill sedan att eleverna ska komma fram till en lösning på konflikten själva.

Märker man att det inte löser av sig själv då får man nog gå in lite mer aktivt och hjälpa dem att medla. Ulla

Lotta fram ett beslut

Några av lärarna säger att de i första hand vill att eleverna ska lösa konflikten själva, men om det inte fungerar så får man lotta istället. Detta gör de för att de vill att eleverna ska känna att beslutet ska bli så rättvist som möjligt. Lottning sker enbart om eleverna inte kan komma fram till en gemensam lösning på konflikten. Ett fåtal av lärarna nämner att de ibland använder sig av handuppräknning i klassen vid en sådan här typ av konflikt. Eleverna måste då visa öppet vad de tycker för att de ska bli mer självsäkra och kunna stå för vad de tycker och tänker.

Hade vi inte kunnat diskutera någon lösning då hade vi kunnat lotta, alltså var ska ingången vara... Om det är klassens koja så är det ju allas koja. Ulla

Resultatsammanställning

I fallstudie 1 har vi kommit fram till att några av lärarna anser att elever som är trygga och stabila kan klara av att lösa en konflikt gemensamt med sina kamrater. Om det är en svår konflikt fungerar läraren ofta som medlare, där han eller hon låter alla komma till tals och hjälper dem att reda ut konflikten. Ett fåtal av lärarna använder sig av handuppräknning som en lösning och menar då att eleverna får lära sig att stå för vad de tycker och tänker. Vi fick fram att lärarna tror att deras roll har en stor betydelse för elevernas sätt att hantera konflikter, då läraren är en bra förebild och visar att man ska lyssna på vad andra säger samt att man behåller lugnet. Lärarna har kommit fram till att det är viktigt att man förebygger, att man redan i de tidiga skolåren ger dem riktlinjer för hur man ska vara mot sina kamrater. Synen på eleverna hos de flesta av lärarna är att alla elever är självständiga individer och de vet att de flesta eleverna kan lösa konflikter med hjälp av handledning. Lärarna tror på eleverna. Konflikter av denna art som berör en större del av klassen kan man använda som en samhällskunskapslektion där eleverna lär sig hur en demokrati fungerar. De får då framföra sina åsikter inför klassen och sedan rösta på ett alternativ som de tycker är bra.

Fall 2

Elev-vuxen

Du är klassföreståndare för Oskar, han har upprepande gånger förolämpat dig med skällsord. Du känner dig kränkt och arg pga. detta. Genom samtal med Oskar har du försökt få honom att sluta. Du har haft överseende med detta ett tag, en dag går du över skolgården och möter Oskar som kallar dig för jävla pucko. Denna konflikt är enligt Maltén (1998) en rollkonflikt, då eleven inte vet vart gränsen går.

Konfliktanalys

Vi kommer i följande avsnitt att redovisa ett sätt som lärarna ville göra för att plocka fram konflikten mellan eleverna i dagsljuset.

Ta reda på bakomliggande orsak

Några av lärarna säger att om Oskar inte har slutat med skällsorden efter samtal med föräldrarna kan detta vara ett rop på hjälp. De påpekar då att det kan vara något värre som att Oskar har blivit kränkt eller utsatt för något hemma. Om detta är ett rop på hjälp så kommer Oskar att ropa högre tills någon hör honom. Därför gäller det som lärare att vara lyhörd och ta konflikten på allvar. Ett fåtal av lärarna menar att man då kontaktar kurator, för att få tips på hur man kan göra i denna situation. Kuratorn får därefter prata med Oskar och förhoppningsvis kunna reda ut konflikten.

Om jag inte ingriper så sviker jag ju honom också... det är ju ett rop på hjälp.
Stina

Konflikthantering

När vi analyserade våra intervjuer såg vi tre olika sätt som lärarna skulle hantera och synliggöra konflikten på.

Uppmuntra att inte säga fula ord

Flera av lärarna anser att det är viktigt som pedagog att man uppmuntrar eleverna till att säga något annat. Det är okej att vara arg men man behöver inte uttrycka sig med fula ord.

De markerar genom att säga till Oskar varje gång han säger ett fult ord. De ger även andra förslag på ord som man kan säga när man är arg. De flesta av lärarna anser att det är viktigt att man har en bra kontakt med sina elever. Har man en bra relation så ser eleven att läraren är på samma sida.

Jag tycker inte att du ska säga så till mig eller till någon annan... uppmuntra honom att säga annat när han är arg. Stina

Vara på samma nivå som eleverna

Flera av lärarna menar att man ska sätta sig på huk och prata med eleverna, så att de känner att man inte står över dem och pratar. Genom detta sätt kan man undvika att hamna i en sådan konflikt som i fall två.

Genom att jag sätter mig ner på huk och pratar med eleverna tror jag att de känner att jag är på samma nivå som dem. Staffan

Ta tag i det direkt

En lärare säger att han hade tagit Oskar med sig in i korridoren för att prata med honom. Han hade startat upp lektionen med de andra eleverna, men sedan hade han pratat i lugn och ro med Oskar tills konflikten hade rätt ut sig. Man måste ta tag i detta direkt, man kan inte ha överseende med detta. Som lärare måste man tala om för eleverna att man inte använder fula ord. Man måste markera så fort detta sker. Läraren anser att det är skolans uppgift att ta tag i detta.

Då har jag tagit med mig denna person och diskuterat igenom konflikten. Det har varit både gråt och skratt för att komma fram till en lösning. Vi malde på tills vi fick rätt ut det här, inte för att jag ska ha självändamål utan för att vi ska kunna jobba ihop de närmsta åren och det måste fungera. Jens

Konfliktlösning

Under detta avsnitt presenterar vi tre olika förslag på lösningar som lärarna nämnt under intervjun.

Samtala med eleverna

Ingen av lärarna skulle någonsin tolerera ett sådant beteende. De flesta av lärarna skulle prata med eleven och se om man kan få eleven till att förstå hur det känns när man gör såhär. Hur den som blir kränkt känner sig, förklara att man inte accepterar att någon säger så.

Det är jätteviktigt att stödja innan det händer något. Det gäller att man varje eftermiddag och varje gång man går hem inte är i konflikt med barnet. Är man det kan barnet sura över natten och särskilt om det är helg. Så är de arga när de kommer tillbaka till skolan. Staffan

En annan lärare menar att man först måste markera inför Oskar att detta är fel. Även om man har det jobbigt hemma och mår dåligt, så är det inte okej att säga sådana saker.

Alla ska kunna visa respekt

En av lärarna tycker att eleverna ska visa respekt för läraren, men han säger också att man som lärare måste ha respekt för sina elever. Han menar att om man inte har ömsesidig respekt för varandra fungerar inte relationen dvs. man lyssnar och förstår inte varandra och det ökar klyftan mellan läraren och eleven och eleven tappar till sist respekten för läraren.

Då har eleven i fråga ingen respekt för mig. Det kommer bara att bli värre och värre. Han kommer inte att lyda mig på lektionerna eller på rasterna om jag inte säger till honom. Då känner han att han kan göra vad han vill. "Puckot" gör ändå inget åt det jag säger. Staffan

När man har barnen som klassföreståndare har man en bra kontakt med barnen, men jag skulle aldrig acceptera det för då har man ingen respekt som lärare om man tillåter han att säga det. Staffan

Flertalet av lärarna har använt sig av olika ord men alla har samma åsikt. Det är att konflikten kommer att bli värre om man inte ingriper. De menar då att Oskar tillslut inte kommer att bry sig om vad man säger till honom. Han mister respekten för sin lärare. En av lärarna menar att man måste ta detta här och nu för att få en bra relation eftersom man ska jobba tillsammans flera år framöver.

Föräldrakontakt

Om Oskar slutar med skällsorden efter att man har pratat med honom då gör majoriteten av lärarna inget mer. Men om Oskar fortsätter kontaktar man föräldrarna. Det gör man på ett tidigt stadium, princip andra gången. Lärarna kallar föräldrarna och Oskar till skolan för samtal. Lärare och föräldrar talar om för Oskar att det inte är okej att säga fula ord och visar på så sätt upp en enad front mot honom.

Vi visar upp en enad front, eftersom detta inte är något som föräldrar vill. Det är inga problem att få föräldrar att ställa upp på detta. Kent

Upprepas det ändå vilket är väldigt sällsynt att det gör. Då ringer några av lärarna hem och Oskar får prata med sina föräldrar direkt. När han kommer hem från skolan pratar föräldrarna med honom igen för att påpeka att han har gjort fel. Fortsätter det efter detta är det antagligen värre och då kontaktar några av lärarna kuratorn på skolan och går vidare den vägen.

Resultatsammanställning

I fallstudie 2 har vi kommit fram till att de flesta av lärarna tycker att det är viktigt att man samtalar med eleven om vad som har hänt. Räcker inte detta samtal så kontaktar samtliga lärare hans föräldrar. En av lärarna poängterade att det är viktigt att man har ömsesidig respekt för varandra. Lärarna anser att om man har en bra kontakt med eleven och eleverna som man har i sin klass kan man förebygga sådana här konflikter. Det är viktigt att man tar tag i problemet på en gång. Flera av lärarna vill stödja och uppmuntra eleven till att säga något annat än fula ord. De påpekade att om detta beteende hos Oskar inte slutar, måste man se det på allvar. Detta kan vara ett rop på hjälp och därför viktigt att ta reda på de bakomliggande orsakerna. Det kan röra sig om en pojke som är kränkt eller utsatt för något i hemmet. Samtliga lärare skulle alltid ingripa i sådana här situationer eftersom de anser att det annars skulle bli en ohållbar situation.

Fall 3

Vuxen- vuxen

Du och din kollega Anna brukar ofta göra olika praktiska övningar tillsammans med eleverna. Anna är en person som ofta har glömt att ta med material till gemensamma övningar, därför har du idag plockat med dig hennes material också. När Anna kommer och får syn på detta blir hon mycket arg och skäller på dig. Enligt Maltén (1998) är detta en strategikonflikt eftersom de råder olika åsikter om hur man ska jobba. Dessa är vanliga i ett arbetslag. Man kan även tolka denna konflikt som en pseudokonflikt eller kommunikationskonflikt eftersom det råder missförstånd mellan båda parter.

Konfliktanalys

Vi kommer i följande avsnitt att presentera två olika sätt om lärarna ville göra för att plocka fram konflikten mellan eleverna i dagsljuset.

Visar förståelse

Flera lärare beskriver att de aldrig skulle bli arga då någon annan plockar med sig material och förutsätter att man ska glömma, eftersom de själv är glömska. Men de förstår att man kan ta väldigt illa upp.

Nu är det vi som gör fel från början, det är ju helt och hållet vårt fel. Anna har inte gjort något fel. Kent

Ta reda på bakomliggande orsak

Flertalet av de tillfrågade lärarna anser att det är väldigt viktigt att efter man har samtalat pratar med sin kollega för att på så sätt kunna sätta sig in i dennes situation. De menar att det kan vara av andra orsaker som hon ständigt glömmar sitt material.

Det är lätt att glömma saker och då får man vara glad om någon hjälper en. Så jag skulle fråga hur hon mår och sedan be om ursäkt och sen förklara varför jag gjorde de och sen skulle jag höra med henne varför hon blev så arg och sedan säga att vi får hjälpa varandra att komma ihåg saker. Staffan

En lärare skulle direkt fråga Anna hur hon mår. Han antar att hon inte mår bra eftersom hon blir så irriterad för att han hjälper henne. Han kan förstå att hon blir arg för att han inte har sagt något tidigare, att han bara förutsätter att hon ska glömma. Läraren skulle sedan be om ursäkt och säga till henne att de får hjälpas åt att komma ihåg saker.

En viktig aspekt att ta med i detta är stress. En person som är stressad glömmar lätt saker, menar en av de intervjuade lärarna. Det kan ju vara så att Anna mår dåligt och kanske har sovit dåligt en period och glömmar att ta med sig material.

Mår man bra och är utvilad kan man lättare ta kritik fast då är det sällan att man behöver ta det för då gör man sitt jobb. Men mår man inte bra av någon anledning, kanske inte sovit ordentligt på länge och så får man höra att man inte gör sitt jobb längre. Då är det jätte svårt. Staffan

De flesta av lärarna menar att man ska ta sig tid att sätta sig ner och prata igenom med Anna om det kan vara någon anledning till att hon reagerar och gör så här. Det kanske hjälper henne om man lättar på hennes tjänst. De vill visa att man jobbar i ett arbetslag och att man ska se till och hjälpa varandra när det kommer svårigheter som påverkar arbetet med eleverna.

Konflikthantering

När vi analyserade våra intervjuer såg vi tre sätt som lärarna skulle hantera och synliggöra konflikten på.

Lärarna tar på sig ansvaret

Några av lärarna menar att man får tala om och be om ursäkt att man gjort detta, en villkorslös ursäkt. De anser att man annars gör sig skyldig till en kränkning av en arbetskamrat och man måste be om ursäkt.

Då har jag gjort mig skyldig till en kränkning av en arbetskamrat, och det är inte bra. Man kan göra misstag men man kan i alla fall be om ursäkt. Gör man det då blir det helt okej sen. Kent

Lärarna menar att man har "bäddat lite granna själv". Blir man orättvist påhoppad skulle man nog ha reagerat så som Anna gör.

Ytterligare en lärare har ett annat sätt att hantera situationen på. Denna lärare skulle ha förklarat för Anna att det har hänt flera gånger så läraren plockar med sig material för säkerhets skull. Men ber om ursäkt. Läraren förklarar för henne att detta blir en oro på arbetsplatsen. Man måste kunna lita på sina kollegor att de sköter sitt jobb. Om Anna och läraren hade blivit arga att de inte kunde prata med varandra då hade de kopplat in rektor.

Anna ska ta på sig ansvaret

En annan lärare förklarar att hon inte heller skulle ha tagit med sig materialet från början, i så fall får det vara så att Anna glömt, läraren menar på att hon inte kan göra Annas jobb. Det får bli som det blir den dagen menar läraren. Hade detta fortsatt hade läraren tagit kontakt med rektor för att kunna reda ut situationen.

Jag skulle aldrig ta med mig det, för om jag tar med mig det en gång så vet hon det nästa gång. Ulla

Att samtala kring konflikten

Flertalet av de intervjuade lärarna säger att Anna har rätt att bli arg. De säger också att de skulle lösa konflikten med Anna själva utan att blanda in en tredje part. Skulle det bli så illa att de två kollegorna inte kan samtala med varandra skulle två av lärarna ta kontakt med rektorn. Lärarna anser att man måste samtala om det direkt när det har hänt. Man måste förklara för henne varför man har gjort så, men samtidigt måste man berätta för henne hur man känner, så att problemet kommer till ytan. Annars blir det en oro på arbetsplatsen.

Ingriper jag inte har vi ingen bra arbetsrelation då går man med lite ont i magen varje gång man ska jobba med henne. Staffan

De menar också att man kunde ha sagt något tidigare istället för att förutsätta att hon skulle glömma igen. Det blir då en underliggande konflikt. Skulle man hämta material skulle man också vara medveten om att hennes reaktion skulle uppstå.

Skulle jag hamna i denna situation får jag vara ärlig och säga varför och be om ursäkt och sedan säga att det var dumt. Jag har ju bäddat lite granna för det själv. Jag kan backa om jag vet att det inte ger någonting. Behövs det sedan tid hade jag sagt att vi tar det sen efter lektionen. Jens

Samtidigt säger några av lärarna att det kan vara lätt att sära Anna i denna situation eftersom man trampar på hennes integritet.

Konfliktlösning

Under detta avsnitt presenterar vi ett förslag på en lösning som lärarna nämnt under intervjun.

Läraren tar på sig ansvaret

Alla utom en av de tillfrågade lärarna anser att de skulle förklara varför de gjorde som de gjorde. Den som inte skulle göra detta anser att man som lärare måste ta sitt uppdrag på allvar annars ska man inte jobba som lärare. Läraren anser att Anna sviker eleverna eftersom det ligger i hennes uppdrag att ha en bra kvalitet på sin undervisning. Läraren anser att Anna har samarbetssvårigheter och då måste man berätta detta för rektorn på skolan.

Jag menar det kan vara mycket men sådant här går man inte med på, man har ett uppdrag som ska skötas och det är väldigt illa. Gör man inte sina arbetsuppgifter är det väldigt illa. Man sviker ju barnen... de är ju här för att lära sig något . Eva

En lärare anser att Anna måste sköta sitt jobb och gör hon inte det måste man säga till rektorn. Men detta anser läraren är jobbigt eftersom det känns som man skvallrar. Sedan menar läraren att en människa som reagerar så här mår antagligen inte bra. Det är därför lättare att man går till rektorn så att denne får ta tag i situationen.

Hon måste ju göra sitt jobb och sköter hon det inte så beror det på någon anledning, det är jätte svårt när någon kollega inte sköter det riktigt det är väldigt svårt att tala om för den det. Staffan

Alla lärarna inser att något måste göras, man kan inte låta detta passera. Om man gör det kommer situationen mellan Anna och läraren bli ohållbar. Samarbetet kommer inte att fungera om dessa två inte kan samtala med varandra. Detta kommer i så fall att gå ut över deras elever och övriga kollegor.

Resultatsammanställning

I fallstudie 3 har vi kommit fram till att de flesta av lärarna tycker att Anna har rätt att bli arg. De flesta vill lösa denna konflikt med Anna på egen hand utan att blanda in en tredje part som t.ex. rektorn. Endast om konflikten går så långt att de inblandade inte kan prata med varandra så vill de tala med rektorn. De vill att man ska ta upp problemet direkt och förklara varför man har gjort så. Man måste berätta hur man känner så att problemet kommer till ytan, annars

blir det en oro på arbetsplatsen. Några av lärarna anser att det kan vara lätt att såra Anna i en sådan situation eftersom man lägger sig i hennes privatliv. Några av lärarna menar att det kan vara av andra orsaker som hon ständigt glömmer sitt material. Exempel på detta kan vara stress eller dålig sömn. Majoriteten av lärarna vill ta reda på den bakomliggande orsaken. De flesta av lärarna anser att det är de som har gjort fel och att det är de som ska be om ursäkt. Anna har absolut inte gjort något fel utan det är de som ska ge Anna en villkorlös ursäkt och ta ansvar för det inträffade.

Resultatdiskussion

Vårt syfte med denna uppsats är att ta reda på hur några lärare från årskurs 1 till 6 ser på sin egen roll i olika typer av konflikter. För att besvara vår frågeställning valde vi att intervjua sex lärare, tre män och tre kvinnor. Vi kommer i följande avsnitt att presentera vad vi kommit fram till i fallbeskrivning 1 och 2 genom att göra kopplingar till den litteratur som vi har läst. Vi anser att det är lättare att dela upp dessa två till en diskussion och sedan låta den tredje fallbeskrivningen vara ensam, eftersom fall 1 och 2 handlar om elever och fall 3 handlar om vuxenkonflikter.

Fall 1 och 2

I vår analys såg vi att alla lärarna som vi har intervjuat tänkte på samma sätt som Carlander (1990) Maltén (1998), Ohlsson (1995) och Wahlström (1996) beskriver i sina böcker. De pratar om vikten av att lyssna, vara lyhörda, samtala, att förebygga, visa respekt och ta reda på bakomliggande orsaker. Vi anser att alla lärarna har en förkunskap om ämnet då de på ett eller annat sätt nämner de olika sätten att hantera konflikten på. Svaren vi har fått under intervjuerna har känts mycket trovärdiga eftersom lärarna alltid har uttryckt sig på ett sådant sätt att det har känts äkta.

Något som återkom i alla våra intervjuer var att lärarna ansåg att det viktigaste vid en konflikt vara att lyssna på vad eleverna hade att berätta. De flesta av lärarna beskrev sin roll som passiv och lyssnande. Wahlström (1996) beskriver att läraren går in som en tredje person och vägleder, medlar och lyssnar aktivt. Alla de intervjuade lärarna säger att de gärna ser att lösningen kommer ifrån eleverna själva. Enligt Wahlström (1996) ska man alltid låta eleverna komma fram till en lösning som de själva formulerat och valt och kommit överrens om. Wheeler (1994) ska man som lärare lära eleverna att själva lösa sina konflikter. De lärare som vi har intervjuat har poängterat att de låter eleverna själva komma fram till en lösning där läraren sitter med som tredje person. Detta är bra då de minskar rädslan mellan de inblandade och ökar den ömsesidiga respekten mellan eleverna. Vi har även en lärare som säger att hon brukar ge eleverna olika förslag på lösningar, om de eleverna inte kan komma fram till en lösning. Detta är bra eftersom elever ibland kan ha svårt för att se de olika möjligheterna att komma fram till en lösning. De kan då behöva lite hjälp på traven så att de inte sitter och inte kan komma på en lösning själva. De flesta av lärarna säger också att det är viktigt att kroppen och munnen talar samma språk. Enligt Wahlström (1996) ser barn direkt om kroppsspråket inte stämmer överrens med det som munnen säger. Man kan inte lura barn. Vi tror att om man ska vara en lyhörd lyssnare så måste man vara närvarande med hela kroppen så att man inte ger fel signaler till eleverna.

Carlander (1990) menar att när man arbetar med barn måste man försöka bygga upp en självkänsla och skapa förutsättningar för en rak och öppen kommunikation. Vi har genom detta arbete sett att lärarna gärna vill jobba efter detta eftersom de säger att eleverna tar efter vad lärarna säger och gör. Så om en lärare föregår med gott exempel vid en konflikt så kommer eleverna ta efter detta och då skapas en öppen kommunikation. När vi kommer arbeta som lärare ska vi försöka vara lyhörda på våra elever då vi anser att detta är viktigt för att eleverna ska känna att vi finns där för dem. Om de inte kan komma till oss med sina problem så kommer det ständigt vara en oro i klassen eftersom all oro ligger och gror. Vi vill att våra elever ska våga prata öppet om problemen.

Flertalet av lärarna beskrev att de ville att eleverna skulle få fram sina tankar och åsikter. Maltén (1998) anser att alla elever måste få komma till tals och ges en möjlighet att klargöra och formulera sina tankar, känslor och upplevelser. Precis så säger lärarna när vi intervjuade dem. De låter alltid sina elever få komma till tals när en konflikt ska lösas. Maltén (1998) menar också att detta stärker den enskilda och gruppens självkänsla. Vi har sett i intervjuerna att lärarna tänker precis så som Maltén (1998) skriver. Detta är ett bra sätt att få alla elever att våga ta fram konflikten i dagsljuset. Eleverna måste få komma med sina problem till läraren, så att de kan få hjälp till att reda ut konflikten. Wahlström (1996) och Carlander (1990) anger att eleverna måste kunna lyssna på varandra och kunna förstå varandra. Detta beskriver lärarna att de vill att deras elever ska lära sig tidigt i skolan eftersom många missförstånd och konflikter kan förebyggas genom detta. Om man som elev kan lyssna och känna empati för varandra så kan många konflikter undvikas. Vi tycker att om man lyckas skapa empati för varandra i en klass så kommer eleverna lättare acceptera de olikheter som finns bland kamraterna och eleverna kommer att tycka om varandra för den person som man är.

Vidare beskriver lärarna hur viktigt det är att man har en bra sammanhållning i klassen för att minska konflikter. Ohlsson (1995) skriver att när man löser en konflikt medför det att klimatet i klassen blir bättre och man lär sig saker i en konflikt, samt att eleverna utvecklas. En lärare påpekar att det är viktigt att man som klassföreståndare arbetar aktivt med konflikthantering och olika konfliktlösningar. Om det är i början av t.ex. mellanstadiet anser läraren att det är ett bra tillfälle att prata om konflikter och hur man kan lösa dessa på bästa sätt. Med detta hoppas läraren att man kan "bädda" så att eleverna själva kan försöka lösa konflikter när de bli äldre. Genom att tänka på detta sätt kan man förbättra klassrumsklimatet så att eleverna bli öppnare och tryggare enligt Ohlsson (1995). Om det är ett dåligt klimat, i form av mycket konflikter, i klassrummet och på rasterna, kommer eleverna inte att trivas i skolan. Om inte eleverna trivs i skolan kommer de inte att kunna tillgodogöra sig någon kunskap. Därför anser vi också att konflikthanteringsarbetet är viktigt då det hjälper eleverna till ett bättre klassrumsklimat. Carlander (1990) anger att det är genom skolan och föräldrar som man kan påverka eleverna till ett konstruktivt och ömsesidigt tänkande som skapar förutsättning till ett bra gruppklimat. Som Carlander skriver säger lärarna att föräldrarna är viktiga i frågan om hur de vill att eleverna ska sköta sig i skolan. Vi har sett ute på vår VFU att lärarna vill att föräldrarna ska vara delaktiga i skolarbetet. Det måste finnas en bra samverkan mellan hem och skolan för att skapa en bra sammanhållning och ett bra klassrumsklimat.

Ohlsson (1995) anger att alla konflikter är energikrävande och tar kraft från det dagliga arbetet. Lärarna säger också att det är tidskrävande och det tar mycket kraft från undervisningen. Men de menar också att man inte kan säga till eleverna; tyvärr vi får ta detta imorgon, för då har jag förberett en hel lektion till att prata om konflikter. Man måste ta det när det kommer och arbeta utifrån det då, anser lärarna. Vi har sett i vår analys att alla lärarna tycker likadant på denna fråga. Alla säger att man måste ta tag i konflikten direkt så att

eleverna känner att man tar deras problem på allvar. Vi tycker att detta är viktigt då eleverna kanske glömmer detaljer från konflikten om man väntar till dagen efter. Därför är det bäst att reda ut konflikten medan minnet är färskt.

Vi anser, i enlighet med Wahlström (1996), att det är viktigt att se varje konflikt som ett tillfälle att utvecklas som människa. Även Bondesio (1992) skriver om vikten att träna konflikthantering innan konflikter uppstår. Åberg (1994) och Brännlund (1991) menar att konflikter inte ska undvikas utan konflikter kan föra utvecklingen framåt. Så länge alla parter tar lärdom av konflikten bör den bara ses som positiv, anser vi. När vi tolkade våra intervjusvar kunde vi se att några av lärarna ville göra konflikten till en lektion i samhällskunskap där man lär eleverna bli demokratiska medborgare. De får då lära sig ta ansvar för sina egna åsikter. Precis som Svedberg (1992) och Maltén (1998) skriver gör lärarna då en konfliktanalys. Man synliggör och tar fram konflikten i dagsljuset. Detta sätt är ett bra sätt att samtidigt väva in kunskap i skolarbetet. Man måste som lärare kunna se möjligheter även i konflikter. Istället för att läsa om demokrati i en samhällskunskapsbok så gör läraren här en "levande" lektion. Läraren tänker utifrån Lpo 94 då han arbetar efter ett demokratiskt förhållningssätt samtidig som han har ett lustfyllt lärande vilket vi anser är bra. Vi anser att detta är ett bra exempel på hur man som lärare kan jobba för att få eleverna mer engagerade i undervisningen.

I analysen såg vi också att en lärare tyckte att alla elever inte behöver vara med och lösa alla konflikter. Läraren ansåg att de andra elevernas tid inte ska slösas utan läraren tog med de elever som var inblandade i konflikten till ett annat rum där de tillsammans redde ut konflikten. Det inte finns någon metod som är bättre än den andra då man får se till vilken klass man har samt vilka elever det är som är inblandade i konflikten skriver Ellmin (1985). Kanske vi får detta svar av denna lärare för att hon i sin klass ofta har samma elever som ständigt hamnar i konflikter med varandra. Det är då lättare att hantera konflikten på detta vis. Hamnar man i sådana konflikter varje vecka kan man inte ständigt göra det till en samhällskunskapslektion anser vi.

När vi intervjuade lärarna pratade de mycket om att de vill att eleverna ska kunna visa respekt för andra människor. En person som inte kan detta kommer inte att kunna samarbeta med andra människor. Det är mycket viktigt att lärare som arbetar i skolan lär sina elever hur man ska vara mot andra människor och där är respekten ett stort ämne (Lpo 94). En elev som inte kan visa respekt kommer inte heller bli respekterad av andra. Enligt Lpo 94 ska *alla som arbetar i skolan sträva efter att varje elev ska respektera andra människors egenvärde* (Lpo 94, s.10).

I enlighet med Wahlström (1996) tycker vi att det är helt naturligt att vi människor har olika värderingar och behov. Det viktiga är att vi lär oss att respektera att det är så. Vi menar att det är bra om elever både hemma och i skolan får arbeta med sin självkänedom men även med sitt självförtroende. En person som har en god självkänedom och ett gott självförtroende behöver inte hitta fel hos andra människor och på så sätt orsaka konflikter, för att själv kunna må bra.

Ohlsson (1995) anger att man måste kunna förstå grundorsaken till hur konflikten uppstod för att kunna lösa den. Författaren skriver vidare att konflikten bör redas ut på ett tidigt stadium. Eftersom det enligt några av lärarna kan vara ett rop på hjälp ser vi det som viktigt och att man tar tag i konflikten direkt, så att Oskar i fall 2 kan känna att de vuxna finns där för honom. Vi har reflekterat över är att ingen lärare nämner att det kan vara något som de har

gjort för att Oskar ska bli så här upprörd. Kan det ha varit så att de tolkat vår fallbeskrivning så att det inte gick att diskutera sin egen lärarroll? Eller var det bara slumpen som gjorde att de inte kom på tanken? Vi tror att lärarna var inställda på att det var Oskar som hade gjort fel, så de glömde bort att de själva kunde ligga bakom problemet.

Vi har märkt att de lärarna som har elever i de äldre årskurserna låter eleverna själva till stor del lösa konflikterna, medan i de yngre årskurserna finns läraren med och stödjer eleverna till en lösning på konflikten.

Fall 3

Konflikten som gäller vuxen- vuxen vill lärarna ta reda på den bakomliggande orsaken, de menar på att det kan bero på stress eller andra faktorer som gör att hon inte kan sköta sitt jobb. Szklarski (1996) menar att orsaker till konflikter kan vara en bristfällig kommunikation som leder till missförstånd. Maltén (1998) menar att många människor ser konflikter som obehagliga och genom detta dyker problemen förr eller senare upp igen. Alla lärarna anser att man ska ta tag i det här problemet innan det uppstår. Lärarna menar att man måste säga till första gången som det händer så att det inte blir en underliggande konflikt. Men i denna fallbeskrivning så hade inte läraren tagit upp problemet på en gång och det resulterade i att konflikten blev obehaglig när den till slut kom upp till ytan.

En av lärarna ansåg att hon inte hade gjort något fel eftersom man som lärare har ett uppdrag att följa. Med detta menar hon att om Anna inte sköter sitt jobb så ska hon heller inte arbeta inom skolan. Vi förstår vad hon menar med att man har ett uppdrag som lärare och kan förstå hennes sätt att tänka. Men samtidigt håller vi med de andra lärarna att man ska ta reda på de bakomliggande orsakerna för att vara en god kollega.

När man funderar kring det som läraren säger om Anna får vi tankarna till det som Brodal och Nilsson (1999) skriver om hur respekten för den andra människan minskar och att det leder till att de inblandade behandlar varandra mer som objekt än som människor. Här menar vi att läraren ser Anna inte som "människa" utan som ett objekt. De andra lärarna menar att i dagens samhälle där det finns arbetslag att det är viktigt att man har en god kontakt med dem man jobbar med så att man kan undvika att hamna i sådana här situationer. Alla människor kan inte komma överrens, men arbetar man i ett arbetslag får man acceptera varandras olikheter.

Enligt Ohlsson (1995) ser alla människor en konflikt på olika sätt. Författaren menar att konflikter uppstår när inblandade personer utvecklar ett komplicerat konfliktmönster där man är oense om vad konflikten egentligen handlar om. I denna konflikt som enligt Maltén (1998) är en strategikonflikt eller en pseudokonflikt/kommunikationskonflikt eftersom det råder missförstånd mellan båda parter har lärarna inte samma syn på vad konflikten egentligen handlar om. En tycker att det är Annas fel och att hon inte sköter sitt uppdrag som lärare. De andra ser det som deras eget fel där de är skyldiga Anna en ursäkt. De anser att man inte ska ta över en annan kollegas arbetsuppgifter och bara förutsätta att hon ska glömma. Vi tycker att det var väldigt intressant att lärarna såg på konflikten på så olika sätt, men vi tror att det kan ha att göra med att den läraren som såg det som Annas fel är lite äldre än de andra. Hon har jobbat i många år där hon bara har haft ett samarbete med bara en annan kollega. Hon säger att om detta samarbete inte fungerar så kan hon jobba ensam. Därför tror vi att arbetslag är ovanligt för henne och ser hellre att hon ska sköta sina arbetsuppgifter ensam.

Vi anser att detta sätt att tänka kan vara lite gammalmodigt och ser hellre de andra lärarnas alternativ som ett bra sätt att hantera konflikten på.

Lärarna tycker det är viktigt att man är lyhörd inför sina kollegor för att ha ett så bra samarbete som möjligt med dem. De lärarna som ser konflikten som sitt fel vill förklara för Anna varför de har gjort som de har gjort. De vill be om ursäkt för att de inte litade på att Anna ska sköta sitt jobb. Vi anser att detta är ett bra sätt att hantera konflikten på. Om man är öppen i sin kommunikation så kommer Anna också att våga öppna sig och kanske berätta varför det har blivit såhär. Om vi vågar visa känslor så kommer hon också att göra det.

Slutdiskussion

Vi har i vår teoridel beskrivit att konflikter består av; konfliktanalys, konflikthantering och konfliktlösning. Dessa tre hänger samman och är svåra att särskilja, men trots det har vi gjort det i vårt resultat för att försöka förtydliga de tre delarna. Vi har emellanåt ansett att det varit svårt att hålla isär begreppen men ju mer man har arbetat med de tre delarna desto mer har man förstått hur de hänger samman.

I vår teoridel skrev vi att man kan jämföra varje kommunikationsteori med en karta över verkligheten i en kommunikationssituation. Stämmer kartan med vårt resultat?

Wahlström (1996) menar att man alltid ska lyssna aktivt och låta eleverna komma fram till en lösning som de själva formulerat. Enligt Maltén (1998) är detta en *kognitiv teori* där pedagogen fokuserar på elevens tankar, handlingar och känslor och tittar varken bakåt eller framåt i tiden. Lärarna säger att det är viktigt att alla elever får komma till tals i konflikten. Ingen ska gå därifrån utan att ha fått säga vad man tycker och tänker. Flertalet av lärarna anser att man ska ta tag i konflikten direkt då minnet är färskt och inte vänta tills nästa dag då man lätt kan ha glömt detaljer.

Ohlsson (1995) menar att det är viktigt att varje enskild person får framföra sina behov, åsikter och värderingar. Enligt författaren måste man gå till "källan" dvs. man måste förstå grundorsaken för att kunna lösa konflikten. Detta synsätt är enligt Maltén (1998) en *social teori* eftersom man knyter an till det förflutna. I våra intervjuer har vi sett att lärarna talar om att ta reda på de bakomliggande orsakerna och vi kan då koppla detta till att de använder sig av den sociala teorin.

Enligt Ellmin (1985) gäller det att man analyserar konfliktens orsaker för att komma fram till ett bra sätt att lösa den på. Det är viktigt att se vilka förhållanden och villkor som gäller. Maltén (1998) är detta en *interaktionistisk teori* där läraren utgår ifrån ett helhetsperspektiv, där läraren ser till Annas privata situation för att finna en lösning på konflikten. I vår studie har vi sett att lärarna menar att det kan vara av andra orsaker som Anna ständigt glömmer sitt material. Läraren utgår ifrån att Anna inte mår bra och vill därför hjälpa henne.

Vi fann flera kopplingar till kommunikationsteorierna men valde att presentera ett exempel ifrån varje kommunikationsteori eftersom det annars skulle bli en upprepning av vårt resultat. Vi anser att den litteratur vi har läst stämmer med det resultat som vi har fått fram av intervjuerna.

I vårt resultat pratar några av lärarna om elever som är trygga och stabila. Vi har då valt att ställa oss frågan om vad de menar med detta? Vi anser att de menar de elever som kommer

ifrån bra hemförhållanden, är lugna och som inte lätt hamnar i konflikter. När lärarna talar om otrygga och ostabila elever menar de elever som har sämre hemförhållanden och lättare hamnar i konflikter. Läraren måste bedöma eleverna utefter deras egen förmåga till att lösa konflikterna individuellt. Vissa klarar det medan andra inte gör det. Lärarna måste se till att de elever som behöver hjälp får det. För att ge den hjälp som de behöver för att bli självständiga individer.

Vi anser i likhet med Ohlsson (1995) att konflikter är något vi måste lära oss leva med. Vi menar att man inte kan undvika konflikter. Vi har också sett genom detta arbete att man behöver utarbetade metoder för att hantera konflikter på ett givande och utvecklande sätt. Görs detta så kan konflikten bli något positivt som de inblandade kan utvecklas igenom, menar vi liksom Wahlström (1996) och Ohlsson (1995). Vi har under arbetets gång förstått att det kan vara svårt att använda oss av en specifik konfliktlösningsmetod detta beror på att varje konfliktsituation är olik. Konflikter mellan människor är alldeles för komplexa för att hanteras efter en mall. Brännlund (1991) anger att det finns både teknik och metodik inom området. Därför har vi insett att vi som lärare har en viktig roll att fylla när vi ska reda ut konflikter.

Bondesio (1992) betonar vikten av att man borde ha konflikthantering som obligatorisk i alla lärarutbildningar. Vi förstår hur han tänker men vi anser att det är upp till var och en skola att bestämma om det ska finnas eller inte. Men om det skulle finnas mera om konflikter på lärarutbildningarna kan man lättare arbeta med konflikter på rätt sätt i skolan och då kommer eleverna att växa.

Genom vår handledning vill vi lära eleverna att ta ansvar och reda ut sina konflikter själva, så att det inte alltid behöver finnas en vuxen till hands när de hamnar i bråk. Brännlund (1991) skriver att vi i vårt samhälle bör lära oss att hantera konflikter, han menar att en konflikt aldrig går att lösa utan bara att hantera. Vi håller med honom, han menar att det viktigaste är att hantera konflikten så att eleverna, kan känna att båda parter går ur konflikten nöjda.

Vi har under arbetets gång förstått att det inte går att undvika konflikter utan det är en naturlig del i alla grupper. När vi intervjuade lärarna var de mest pratglada under fall 1 och 2, medan de var mer tystlåtna under fall 3. Kanske beror detta på att lärarna är mer vana att handskas med konflikter som handlar om elever medan konflikter mellan kollegor var mer främmande.

Något som vi har sett under analysen var att i fall 2 talade lärarna inte om sin egen roll i varför Oskar var arg. Vi såg att alla lärarna bara hade en vinkel på konflikten och de anade inte att Oskar kunde vara arg på läraren för något som han/hon kunde ha gjort. I fall 3 pratade lärarna om att felet ligger hos dem själva. Att det är de som ska tala om när det händer första gången och inte vänta tills det blir en konflikt. De har också bara en vinkel på konflikten och den är sin egen. Vi blev förvånade när lärarna antog denna roll eftersom vi hade förväntat oss att de skulle ha sett alla sidor av konflikterna. I fall 2 trodde vi att lärarna skulle ha tagit upp något om sin egen roll, och i fall 3 trodde vi att lärarna skulle försvara sig själva och skjuta ifrån sig problemet. Medan i fall 1 talade lärarna först om hur de skulle hantera konflikten och sedan vilka förväntningar de hade på eleverna. Där hade lärarna flera synvinklar och såg flera olika roller. Just detta sätt som de tänkte på hade vi inte förutsett utan detta såg vi först när vi analyserade. Vi hade inte någon tanke kring hur de skulle tänka innan vi intervjuade dem, utan vi gick in i intervjuerna med nyfikenhet.

Vår undersökning har på många punkter gett en bekräftelse av forskning och litteratur som vi tidigare redovisat i arbetet. Vi ser ett klart samband mellan litteraturen och intervjuerna. Våra resultat visar på att just denna lärargrupp som vi intervjuade tänkte på samma sätt som forskarna redovisar i sitt material alltså teori och praktik stämmer överrens. Vi tror att alla människor har ett synsätt på konflikter inom sig. Lärarna som vi har intervjuat har genom åren som de har arbetat samlat på sig kunskap kring hur man ska hantera konflikter. Detta gör att de är säkra i sin roll och var därför väl medvetna om hur de skulle agera och kunde väl förklara och försvara sitt synsätt i dessa tre situationer som vi presenterade. Alla lärare strävar efter att ha ett bra klimat i klassen, och ser därför till att skaffa sig kunskap kring ämnet. Våra tankar kring konflikter är som Maltén (1998) skriver att man kan inte undvika konflikter men man kan lära sig att hantera dem. Vi menar att vi i vår framtida roll som lärare inte kan undvika konflikter, därför är det bra att lära sig att möta dem på ett bra sätt. Vi har genom detta arbete breddat vår syn på hur man kan agera i konflikter. Detta kommer vi att ta med oss i vårt framtida yrkesliv.

Vi hoppas att vi genom olika gruppstärkande övningar kan lära våra elever att handskas med konflikter på egen hand. Det är bra att man kan arbeta med gruppstärkande övningar inom arbetslaget så att man känner att man vågar tala öppet om problem i gruppen.

Förslag på fortsatt forskning

Vi har i vår undersökning anat belägg för att männen är tydligare i sin kommunikation. När vi intervjuade männen sa de alltid rakt ut vad de menade, medan kvinnorna pratade runt problemet. Därför har vi som förslag till fortsatt forskning att man kan undersöka om det är någon skillnad mellan hur män och kvinnor löser konflikter.

Referenser

Litteratur

- Alexandersson, Mikael. (1998). *Den kvalitativa studiens logik*. Göteborgs Universitet.
- Bell, Judith. (2000). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bengtsson, Jan. (red.) (1999). *Med livsvärlden som grund*. Lund: Studentlitteratur.
- Bondesio, Mike J (1992). *Conflictmanagement at school: An unavoidable task*. Univeristy of Pretoria: South Africa.
- Brodal, Hans & Nilsson, Leif. (1999). *Konflikter: vad vill de lära oss?* Järna: Balder.
- Brännlund, Lasse. (1991). *Konflikthantering- Handbok för realister*. Borås: CentraltryckerietAB.
- Carlander, Margareta. (1990). *Konflikter och bearbetning*. Almqvist & Wiksell Läromedel.
- Edling, Lars. (2002). *Kompissamtal – kommunikation istället för tystnad och våld*. Bromma: Ekelunds.
- Ellmin, Roger. (1985). *Att hantera konflikter i skolan*. Stockholm: Utbildningsförlaget.
- Hammarlund, C-O (2001). *Bearbetande samtal*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lind, Eleonore. (2001). *Medkompis – medling och konflikthantering*. Finland: Brain Books.
- Lpo-94, (2002). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Maltén, Arne. (1998). *Kommunikation och konflikthantering- en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin – Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av statens kulturråd*. (2000). (Nummer; 11). Höganäs: Bra Böcker.
- Ohlsson, Inge. (1995). *Konflikthantering*. Stockholm: Kommentus förlag.
- Studerandelöpsedeln. Tidning för Lärarförbundets studerande medlemmar*, Lärarförbundet, nr. 1, 2004.
- Svedberg, Lars. (1992). *Gruppsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Szklarski, Andrzej (1996). *Barn och konflikter - En studie av hur konflikter gestaltar sig i svenska och polska barns medvetande*. Linköping: LJ Foto & Montage/Roland Offset.

Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Utas Carlsson, Karin. (2001). *Lära leva samman- undervisning i konflikthantering. Teori och praktik*. Jonstorp: KSA (Konfliktlösning i Skola och Arbete).

Wahlström, O. Gunilla. (1996). *Hantera konflikter men hur? Metodbok för pedagoger*. Malmö: Runa Förlag AB.

Wheeler, Edyth J (1994). *Peer Conflicts in the classroom*. Eric Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education. Urbana, Illinois, USA.

Åberg, Karin (1994). *Bland stjärnor och syndabockar*. Solna: Ekelunds Förlag AB.

Östman, Leif. (red.). (2003). *Erfarenhet och situation i handling – en rapport från projektet Lärande i naturvetenskap och teknik*. Uppsala: Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.

Bilaga 1

Hej!

Vi är två lärarstudenter från Högskolan Väst i Vänersborg som heter Camilla Johansson och Sara Carlsson. Vi håller på och skriver vårt examensarbete.

Syftet med denna studie är att undersöka hur några lärare från årskurs 1 till 6 ser på sin egen roll i olika typer av konflikter utifrån tre fallbeskrivningar.

För att vår undersökning ska bli så trovärdig som möjligt är det viktigt att just Du ställer upp. Intervjun kommer att vara ca 45 minuter och den är personlig, det är därför viktigt att du inte diskuterar fallbeskrivningen med dina kollegor. Detta för att få en så bra reliabilitet som möjligt.

Alla personer som deltar i vår undersökning förblir anonyma i vår studie. Lärarens namn eller arbetsplats kommer inte att publiceras. Intervjun är frivillig och man kan när som helst avbryta den. De uppgifter vi får in kommer att användas som underlag för vårt examensarbete.

Vi förväntar oss att ni har läst igenom fallbeskrivningarna innan intervjutillfället för att lättare kunna besvara de frågor som ställs.

Med vänliga hälsningar

Sara och Camilla

Vid frågor eller dyl. kontakta oss på:

Camilla Johansson xxxx-xxxxx eller xxxx-xxxxxx

Sara Carlsson xxxx-xxxxx eller xxxx-xxxxxx

Det går även att maila till xxxxxxxxxx eller xxxxxxxxxxxx.

Fall 1, elev- elev:

Tänk dig in i situationen att förmiddagsrasten har precis passerat. Alla elever kommer in i klassrummet och du märker att det är oroligt. Flera av eleverna är oroliga och pratiga. Du ber alla sätta sig på sina platser och frågar dem vad som har hänt? Flera av eleverna pratar rakt ut på samma gång och är mycket ivriga att få berätta vad som hänt. När du pratat med eleverna en stund visar det sig att fem av eleverna i klassen höll på att bygga en ny ingång till klassens koja som ligger i en skogsdunge på skolgården. När de gjorde detta kom tre andra elever och sa att de vill att ingången ska vara på en annan sida av kojans. Det blev då tjafs mellan dessa två grupper om vart ingången skulle placeras. När tjafset når sin kulmen och eleverna tänker springa till rastvakten så ringer det in.

Du har nu denna oroliga grupp framför dig.

- Hur skulle du lösa denna konflikt?
- Vad händer om du inte ingriper?

Fall 2, elev-vuxen:

Tänk dig in i följande situation. Du är klassföreståndare i en klass där Oskar går. Oskar har under upprepande gånger förolämpat dig med skällsord. Du känner dig kränkt och är arg på Oskar för att ha betet sig så här. Genom samtal med Oskar har du försökt få honom till att sluta med skällsorden. Du har haft lite överseende med detta ett tag. En dag går du över skolgården där du möter Oskar som kallar dig för jävla pucko.

- Hur skulle du lösa denna konflikt?
- Vad händer om du inte ingriper?

Fall 3, vuxen-vuxen:

Tänk dig in i följande situation: Du och din kollega Anna brukar ofta göra olika praktiska övningar tillsammans med eleverna. Denna gång har ni planerat en dag i praktisk matematik där ni i förväg har bestämt vem som ska ta med vilket material.

Du vet av tidigare erfarenhet att Anna ofta brukar glömma att ta med sitt material. Därför har du denna gång varit lite förutseende och plockat med dig Annas material också. Du åker till skolan lite tidigare för att ställa i ordning allt material. När Anna sedan kommer och får syn på detta blir hon mycket arg och skäller på dig.

- Hur skulle du lösa denna konflikt?
- Vad händer om du inte ingriper?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se